

Наукові інтереси: фізіологічні основи диференційованого підходу в фізичному вихованні учнів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

CHERNII Valentyna Petrivna – Candidate of pedagogical sciences, Associate Professor of the Department of Theory and methodology of physical education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: method and organization of physical culture and health activities as an effective means of health preservation and formation of a healthy lifestyle of school and student youth.

SHEVCHENKO Olha Volodymyrivna – Candidate of pedagogical sciences, Associate Professor

of the Department of Theory and methodology of physical education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: professional training of future specialists in the field of physical education and sports.

NIEVOROVA Olena Valeriivna – Candidate of sciences physical education and sport specialty, Associate Professor of the Department of Theory and methodology of physical education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: physiological bases of a differentiated approach in the physical education of students.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2022 р.

УДК 37.035:316.46:378

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-220-224

ШАМАНСЬКА Олена Ігорівна –

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та

управління освітніми закладами

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2677-8983>

e-mail: Shamanskalena@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В теперішній час освіта дорослих дедалі більше набуває вагомості у сучасному соціумі, її провідними тенденціями стають навчання впродовж всього життя, піднесення вагомості знань і компонентів сучасного соціально-економічного розвитку, дисемінація, урізноманітнення змісту, форм та методів, трансформація усталених структур і провайдерів освіти дорослих. В той же час, призначення сфери освіти дорослих у вузькому контексті полягає в забезпеченні кваліфікації відповідного рівня. Тоді як у широкому значенні вона покликана забезпечити доступ до освіти, відкритість освіти як у горизонтальній, так і вертикальній площинах, якість освіти, що гарантує конкурентоспроможність й мобільність дорослих тощо.

Неперервна освіта постає основою всебічного розвитку особистості, а також поступальним елементом збільшення її творчого та професійного потенціалу. Водночас, неперервна освіта є інтегральною складовою життєдіяльності особистості, умовою постійного розвитку індивідуального досвіду людини. Поняття неперервної освіти постає важливим соціально-педагогічним принципом, що відображає сучасну тенденцію побудови системи освіти як цілісної системи.

Дана система спрямована на розвиток самої особистості та містить умову соціального прогресу. Тому тут йдеться про сучасний та інноваційний погляд на освіту та підхід до розуміння її значущості в сучасному житті дорослої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В контексті дослідження викликають цікавість праці науковців, які безпосередньо чи опосередковано стосуються питання освіти дорослих, серед них: В.М. Андреева, В. Бикова, В.В. Григораш, Т.М. Десятов, С. Донченко, І.А. Зязюн, Т.О. Лукіна, Н. Ніколова, Г.П. П'ятакова, І.П. Підласий, Н.Г. Протасова, Г.М. Сагач, О. Соколова, Л.Д. Тодорів, Ю.М. Швалб, Л.Н. Шепелева та інші. Основну увагу науковці приділяють сутності та значенню поняття інноваційних технологій в освіті дорослих в сучасних умовах суспільного розвитку. Дослідниками виділяються важливі ознаки та характеристики сучасного функціонування та розвитку освіти дорослих в Україні, а також приділяється увага обґрунтуванню значення та особливостей застосування «кейс-технологій» як інноваційного інструменту в системі освіти дорослих.

Метою статті є дослідження та аналіз застосування кейс-методу як ефективної інноваційної технології в освіті дорослих у

сучасних умовах суспільного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку сфера освітніх послуг надає дорослій людині можливості одержувати знання, уміння, навички та якості, необхідні їй для професійного та соціально-економічного розвитку, особистісного розвитку, поліпшення умов власного життя протягом усього життєвого циклу. Зокрема, реалізована на практиці концепція неперервної освіти (lifelong learning) дає можливість дорослій особистості одержувати необхідні на кожному етапі різні блоки компетентності, а інформація та теоретичні знання стають стратегічними ресурсами держави і разом із рівнем розвитку освіти в багатьох випадках визначають її суверенітет та національну безпеку.

В теперішній час освіта дорослих являється однією із найбільш важливих теоретичних та практичних питань, розгляд публікацій із якої вказує про найрізноманітнішу спрямованість та величину дослідницьких пошуків. Водночас, питання розвитку та функціонування процесу навчання дорослих в сучасних умовах розглядається в розрізі актуальної в світі системи загальної освітньої концепції, яка окреслена як навчання упродовж усього життя (lifelong learning).

Більш того, дорослій людині допомагає андрагогіка – наука, що займається проблемами теорії та практики навчання дорослої людини. Посилення уваги до освіти дорослих є одним із показників гуманізації освітньої політики держави. Освіту дорослих доцільно розглядати як один із потужних каналів демократизації суспільств а через усвідомлення населенням своїх прав і обов'язків, формування правової культури й громадянської самосвідомості [9, с. 63–64].

Дослідження свідчать, що в теперішній час перед викладачами сучасних закладів освіти стоїть завдання впровадження таких інноваційних форм та методів навчання, які б ставили за мету активізацію творчого потенціалу дорослої особистості та стимулювали б його розкриття. Аналіз практики освітньої діяльності показав, що саме інноваційні форми навчання стимулюють до отримання нових знань і розкриватимуть та розвиватимуть інтелектуальний потенціал дорослої особистості. Одним із досить ефективних інструментів застосування ефективних інноваційних технологій у навчанні дорослих є використання «Кейс-методу». Зокрема, така технологія як «Кейс-метод», яка на початку ХХ ст. вперше була впроваджена в навчальний процес у Гарвардському університеті (1910 р.), поступово набула поширення у навальних

зкладах інших європейських країн та США, а з 1992 р. і в Україні.

Слід також наголосити, що у тлумаченні даного поняття і навіть у його написанні, а саме: «кейс-стаді» або «кейс стаді» немає одностайності. Однак домінантою цього методу є аналіз, тобто проблемно-ситуаційний аналіз, розігрування, дискусія відповідної ситуації. Так, командна робота з кейсом, що максимально наближає навчання до практики перетворює кейс-стаді у особливий спосіб використання навчального матеріалу, інтерактивні методики, а також перетворює його на інноваційний та ефективний засіб навчального процесу [6, с. 70].

Проведені дослідження показали, що поняття «case-study» або «метод конкретних ситуацій» (від англійського «case» – випадок, ситуація) слід розглядати як метод досить активного проблемного та ситуаційного аналізу, який заснований на навчанні через вирішення конкретних завдань та відповідних ситуацій, тобто рішення кейсів.

В той же час, основною метою застосування методу «case-study» являється спільними зусиллями групи дорослих учнів досить детально та системно проаналізувати визначену ситуацію, а саме «case», що виникає при конкретному положенні справ. А також виробити відповідне практичне рішення, закінчення процесу, надати оцінку запропонованих алгоритмів та здійснити відповідний вибір кращого та ефективного рішення в контексті поставленої проблеми.

Аналіз показав, що «метод кейс-стаді» характеризується такими особливостями, а саме:

- Орієнтація на отримання не єдиної, а багатьох істин та орієнтацію в їх проблемному полі.
- Акцент процесу навчання переноситься не на оволодіння готовими знаннями, а на їх вироблення, а також на співтворчість дорослої особистості студента та викладача.
- Результатом застосування методу є не тільки процес отримання знання, а також отримання навичок професійної діяльності.

В той же час, основною технологією методу являється те, що за певними правилами розробляється модель конкретної ситуації, що сталася в реальному житті, та розкривається той комплекс знань і практичних навичок, які дорослому студенту слід отримати. Водночас, перевага методу являється не тільки отримання знань та формування практичних навичок, а також розвиток системи цінностей дорослих студентів, професійних позицій, життєвих установок та своєрідного професійного бачення.

Більш того, дослідження педагогічної літератури показало, що кейси можна класифікувати за складністю, а саме:

1. Ілюстративні навчальні кейси. Основною метою являється навчити алгоритму прийняття ефективного рішення у відповідній ситуації.

2. Навчальні кейси з формулюванням проблеми. В таких кейсах описується ситуація у відповідності до конкретного періоду часу, а також виявляються та чітко формулюються проблеми. Основною метою являється діагностування ситуації та самостійне прийняття рішення відповідно зазначеної проблеми.

3. Навчальні кейси без формулювання проблеми. В таких кейсах характеризується більш складна, ніж у попередньому варіанті, відповідна ситуація, в якій проблема нечітко виявлена, а може бути представлена в статистичних показниках, оцінках громадської думки тощо. Основною метою являється самостійно виявити проблему, а також вказати альтернативні шляхи її вирішення з аналізом наявних ресурсів.

4. Прикладні вправи з характеристикою конкретних ситуацій, що склалася, а саме пропонується знайти ефективні шляхи вирішення та розв'язання відповідної ситуації. Основною метою являється пошук шляхів вирішення конкретно-визначених ситуаційних проблеми.

Виділяють такі специфічні ознаки кейс-методу, а саме:

1. Наявність моделі соціально-економічної системи, стан якої розглядається в деякий дискретний момент часу.

2. Командне та системне вироблення рішень.

3. Багатоальтернативність розв'язків ситуаційних питань. Принципова відсутність єдиного розв'язку. Існує спектр оптимальних розв'язків.

4. Існування єдиної мети при виробленні ефективних рішень.

5. Наявність ефективної системи групового процесу оцінювання діяльності.

В той же час, кейс-метод таким чином стає найбільш близьким до ігрових методів, а саме до ділових, рольових і імітаційних ігор. Зокрема, відмінності кейс-методу від ігор полягають у тому, що: по-перше, гра не обмежується загальною моделлю системи. Вона потребує таких елементів: стратегій поведінки, системи ролей, стимулу. По-друге, гра є динамічним явищем, а кейс-метод може здійснюватися по відношенню до статистичних ситуацій, позбавлених вираженої тимчасової динаміки.

Кейс-метод спирається на сукупність таких визначених дидактичних принципів, а саме:

1) Індивідуальний підхід до кожного дорослого учня, облік його потреб та стилю навчання. А це вимагає відповідний процес збору інформації про дорослого учня.

2) Максимальне надання свободи в процесі навчання, а саме: можливість вибору викладача, дисциплін, форми навчання, типу завдань та способу їх виконання.

3) Забезпечення дорослих студентів достатньою кількістю наочних матеріалів, які стосуються завдань. Це можуть бути статті у пресі, відео ролики в Інтернет просторі, а також продукція підприємств та організацій, діяльність яких аналізується.

4) Не завантажувати учня великим обсягом теоретичного матеріалу, концентруватися лише на основних положеннях.

5) Можливість активної співпраці викладача та дорослого учня, який може у будь-який час звернутися до нього.

6) Формування у дорослих учнів навичок самоменеджменту, а також уміння працювати з інформацією.

7) Акцентування уваги на розвитку сильних сторін дорослого учня.

Крім цього, слід також виділити основні функціональні можливості кейс-методу, а саме (табл. 1): тренувальний, навчальний, аналітичний, дослідницький, систематизуючий та прогностичний.

Таблиця 1

Основні функціональні можливості застосування кейс-методу в контексті освіти дорослих

Назва домінуючої функції кейсу	Тип кейсу	Характеристика функції кейсу в контексті освіти дорослих
Тренінг	Тренувальний	Тренування тих, хто навчається, з метою формування та закріплення навичок діяльності в змінних ситуаціях.
Навчання	Навчальний	Володіння знаннями відносно динамічних стохастичних об'єктів.
Аналіз	Аналітичний	Вироблення умінь та навичок аналітичної діяльності.
Дослідження	Дослідницький	Отримання принципово нового знання відносно стохастичних об'єктів, що розвиваються.
Систематизація	Систематизуючий	Систематизація ситуаційного знання.
Прогнозування	Прогностичний	Отримання відомостей про майбутнє стохастичної системи.

Джерело: сформовано автором.

Проведений аналіз літератури з активних методів навчання дозволив зробити наступні висновки щодо існуючих кейс методів, серед яких:

Case-study method. Цей кейс метод відрізняється великим обсягом матеріалу, оскільки окрім опису ситуації надається і весь обсяг інформаційного матеріалу, яким можуть користуватися студенти. Основний акцент у роботі над кейсом робиться на аналізі і синтезі проблеми при прийнятті рішення.

Case-problem method. Під час опису кейса чітко визначається проблема. Таким чином, залишається більше часу на розробку варіантів рішення та їх детальне обговорення.

Case-Incident Method. У центрі уваги цього кейс методу знаходиться процес отримання інформації. Така форма роботи потребує багато часу, її можна вважати особливо наближеною до практики, тому що на практиці саме отримання інформації виступає суттєвою частиною всього процесу прийняття рішення.

Stated-problem method. Характерною рисою цього кейс методу є надання готових рішень та їх обґрунтування. Завдання студентів полягає, у першу чергу, в ознайомленні зі структурою процесу прийняття рішення на практиці, у критичній оцінці прийнятих рішень і в розробці альтернативних рішень.

Очікувані результати впровадження методу кейс-методу в навчально-виховній та науковій діяльності можуть бути різноманітними. Перш за все, кейс-метод — це міжпарадигмальна і міждисциплінарна евристика, що полягає у точному визначенні феномену, який підлягає вивченню. Евристика розуміється нами як підхід найвищого ступеня узагальненості, який можна використовувати в навчанні, конструюванні, дослідженнях та при розв'язанні проблем. Результати впровадження цього підходу стосуються декількох аспектів діяльності, а саме: дослідницького, дидактичного, комунікаційного, діагностичного та прикладного.

Залежно від завдань, які виконують кейси, вони можуть бути поділені на: міні-ситуації; наскрізні кейси; узагальнюючі кейси; міждисциплінарні.

Кожна із проблем ситуацій, які розглядаються в кейсі, має відповідати наступним умовам. Кейси повинні бути:

1. Реалістичними, проте не обтяжені деталями.
2. Пов'язані з матеріалом, що вивчається.
3. Пропонувати розгляд робочих ситуацій, з якими можуть стикатися дорослі учні в конкретних потенційних професійних умовах.
4. Пропонувати широкий спектр розв'язків досліджуваних проблемних ситуацій.
5. Вдосконалювати майстерність дорослої особистості у розв'язанні визначених проблемних ситуацій.
6. Вдосконалювати практичні та професійні навички дорослої особистості.

7. Спрямовувати на пошук відповідних шляхів вирішення конкретно-визначених проблеми.

8. Навчати можливій реакції дорослої особистості на різноманітні професійні та практичні ситуації.

9. Потребувати використання специфічних інструментів та понять в процесі навчання.

Проведені дослідження показали, що якісним вважається той кейс, який відповідає певним характеристикам, а саме: вміло сформульованою історією, стосуватися важливої проблеми, описувати проблемну ситуацію з прийняттям критичного рішення, містити конкретні порівняння, надавати можливість для узагальнення висновків, мати центральну проблемну ситуацію, давати змогу оцінити ефективність вже прийнятих рішень, бути оптимальним за розміром, містити оптимальний обсяг інформації, мати широкий спектр вирішення проблеми, забезпечувати зацікавленість аудиторії при вирішенні відповідної проблемної ситуації, стимулювати до роботи в групах, вчити командній роботі, формувати лідерські якості дорослої особистості.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, навчання за допомогою кейсів розвиватиме здатність дорослої особистості ефективно аналізувати, забезпечувати прийняття раціональних управлінських рішень з позицій доцільності, аргументованості, обґрунтованості, адаптивності, ситуативності та інше. Водночас, використання кейс методів дозволяє зменшувати кількість помилок, які часто виникають під час прийняття відповідних управлінських рішень та вирішенні професійних проблем.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андреева В.М., Григораш В.В. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром. Харків, 2006. 352 с.
2. Бикова В., Ніколова Н. Тренінг – форма інтерактивного навчання. *Освіта. Технікуми, коледжі*. 2010. №2. С. 38–40.
3. Десятов Т.М., Десятов Т.М. Тенденції розвитку освіти дорослих: європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 1 (8). С. 182–190.
4. Донченко С., Соколова О. Пошук нових форм методичної роботи. *Освіта. Технікуми, коледжі*. 2009. № 3. С. 45–46.
5. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: навч. Посіб. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
6. Осадченко І.І. Теорія і практика ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи: монографія, 2011. 414 с.

7. П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. 55 с.

8. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.

9. Подобед В.И. Практическая андрагогика: метод. пособие / под ред. проф. В.И. Подобеда, проф. А.Е. Марона. СПб.: ГНУ «ИОБ РАО», Совершенные адаптивные системы и технологии образования взрослых, 2003. 414 с.

10. Тодорів Л.Д. Рефлексивні складові самосвідомості та їх розвиток в умовах занять з елементами тренінгу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. №2-3. С.79–86.

REFERENCES

1. Andryeyeva, V.M., Grigorash V.V. (2006). *Nastilna kniga pedagoga* [The table book of teacher]. Harkiv.

2. Bikova, V., Nikolova, N. (2010). *Trening – forma interaktivnogo navchannya* [The Training is a form of interactive studies].

3. Desyatov, T.M., Desyatov, T.M. (2014). *Tendenciyi rozvitku osviti doroslih: yevropejskij dosvid* [Progress of education of adults trends: European experience].

4. Donchenko, S., Sokolova, O. (2009). *Poshuk novih form metodichnoi roboti*. [The Searching of the new forms of methodical work].

5. Zyazyun, I. A., Sagach, G. M. (1997). *Krasa pedagogichnoi diyi* [The beauty of the pedagogical action]. Kyiv.

6. Osadchenko, I.I. (2011). *Teoriya i praktyka sytuacijnogo navchannya u pidgotovci majbutnix uchyteliv pochatkovoyi shkoly* [Theory and practice of

situational studies are in preparation of future teachers of initial school].

7. P'yatkova, G.P. (2003). *Suchasni pedagogichni tehnologiyi ta metodika yih zastosuvannya u vishij shkoli* [The Modern pedagogical technologies and methodology of the application at higher school]. Lviv.

8. Pidlasij, I.P. (2004). *Praktichna pedagogika abo tri tehnologiyi: interaktivnij pidruchnik dlya pedagogiv rinkovoyi sistemi osviti* [The Practical pedagogics or three technologies: interactive textbook for the teachers of the market system of education]. Kyiv.

9. Podobed, V.I. (2003). *Prakticheskaya andragogika* [Practical andragogic].

10. Todoriv, L.D. (2003). *Refleksivni skladovi samosvidomosti ta yih rozvitok v umovah zanyat z elementami treningu* [Reflexive components of consciousness and the development in the conditions of employments after the elements of training].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАМАНСЬКА Олена Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: освіта дорослих, освітній менеджмент, лідерство, психологія особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHAMANSKA Olena Ihorivna – Candidate of Economical Sciences, Associate Professor of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: adult education, management of education, leadership, psychology of individual.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2022 р.

УДК 796.011.1-053.5-053.67:001.895

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-224-229

ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана Валентинівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2653-1662>
e-mail: ksenija-77777@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному світі постійно йде пошук нових шляхів розвитку, нових життєвих орієнтирів, переосмислення цінностей. Оновлені напрями освіти вимагають вироблення нових стратегій, формування перспективних цілей освітньої системи,

впровадження інновацій. Тільки інноваційна за своєю сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами глобалізації, є творчою, самостійною й самодостатньою особистістю, яка керується в житті власними переконаннями [1].